

Helsingfors/Mariehamn 18.3.2021

Nr 13/21

Hänvisning Ålands lagtings skrivelser
25.1.2021, nr 9 och
10/2021.

Till Justitieministeriet

Ärende Utlåtande över följande av lagtinget 25.1.2021 antagna landskapslagar:

1. Landskapslag om upphävande av landskapslagen om en reform av kommunstrukturen på Åland,
2. Landskapslag om ändring av kommunstrukturlagen för Åland.

Ålandsdelegationen avger i det följande ett gemensamt utlåtande över ovan nämnda landskapslagar.

Landskapslagarnas bakgrund och huvudsakliga innehåll

Lagtinget antog 23.11.2018 landskapslagen om en reform av kommunstrukturen på Åland (nedan kommunstrukturlagen) och kommunstrukturlagen för Åland (nedan kommunindelningsslagen). Kommunstrukturlagen innehåller bestämmelser om en reform av kommunstrukturen på Åland under åren 2019-2022. Reformen innebär att de befintliga 16 kommunerna på Åland, förutom Mariehamn, ska gå samman senast 1.1.2022 till tre nya kommuner. Kommunstrukturlagen upphävs nu. Kommunindelningsslagen ersatte den tidigare landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa lagar om kommunindelning och innehåller generella bestämmelser om förfarandet vid förändringar i kommunindelningen. Enligt övergångsbestämmelsen i 55 §, som nu upphävs, kan initiativ till ändringar av kommunindelningen inte göras eller beslut om ändringar fattas med stöd av kommunindelningsslagen under den tid som reformen genomförs enligt kommunstrukturlagen. Frivilliga förändringar av kommunindelningen blir åter möjliga. Metoden för uträkning av samgångsunderstödet belopp ändras och ett skärgårdstillägg samt ett särskilt understöd enligt prövning införs.

Lagstiftningsbehörigheten

Enligt 18 § 4 punkten i självstyrelselagen för Åland hör kommunindelning, kommunala val, kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare, tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda, disciplinär bestraffning av kommunernas tjänsteinnehavare till landskapets lagstiftningsbehörighet. I motsats till den tidigare självstyrelselagen har lagtinget enligt gällande självstyrelselag behörighet att lagstifta om den kommunala indelningen. Därigenom har till landskapets behörighet hänförs hela kommunallagstiftningen.

Vid lagstiftningskontrollen bör dock även tas ställning till förhållandet mellan den nu ifrågavarande lagstiftningen och grundlagen, eftersom stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag utgör riksbehörighet enligt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen.

Enligt grundlagens 121 § 1 mom. är Finland indelat i kommuner, vilkas förvaltning ska grunda sig på självstyrelse för kommunernas invånare. Grundlagens 122 § 2 mom. förutsätter att bestämmelser om grunderna för kommunindelning utfärdas genom lag. I förarbetena till grundlagen konstateras att kravet innebär att förutsättningarna för ändring av kommunindelningen och beslutsförfarandet i samband därmed ska regleras genom lag. Eftersom den nu aktuella landskapslagstiftningen inte innehåller några tvingande bestämmelser om ändringar av den kommunala indelningen inkräktar den inte på grundlagens bestämmelser om den kommunala självstyrelsen.

Ålandsdelegationens utlåtande

Ålandsdelegationen finner att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Närvarande Ordföranden Lindbäck, ledamöterna Erlandsson, Lampi, Pellonpää och Suviranta.

På Ålandsdelegationens vägnar:

Peter Lindbäck
ordförande

Rainer Åkerblom
sekreterare